

## Chương IV

### Gây hấn học đường

Gây hấn học đường hiện nay đang là một vấn nạn mang tính toàn cầu. Thuật ngữ *gây hấn học đường* là một thuật ngữ chung nhất, ngoài ra những hành vi gây hấn trong môi trường học đường còn có thể được gọi bằng những thuật ngữ khác cụ thể hơn trong từng tình huống, như *bắt nạt học đường* chỉ hiện tượng học sinh lớn đe dọa học sinh yếu hơn; *trừng phạt học đường* khi đề cập tới mối quan hệ giữa giáo viên và học sinh; *xâm hại học đường* dùng nói tới tình huống các đối tượng học sinh nhỏ tuổi bị người lớn xâm hại.

Trong chương này, ngoài những con số thống kê về tình hình gây hấn học đường trên thế giới và ở Việt Nam, chúng tôi tập trung phân tích thực trạng gây hấn học đường ở Việt Nam. Những số liệu trình bày trong chương này được phân tích từ kết quả của đề tài nghiên cứu khoa học của chúng tôi dưới sự tài trợ của Trung tâm hỗ trợ nghiên cứu châu Á và quỹ Giáo dục cao học Hàn Quốc, ĐHQGHN (2008-2010). Phần cuối chương điểm qua một số bài báo trên Internet phản ánh về tình trạng gây hấn học đường hiện nay ở Việt Nam.

#### I. Cái nhìn bao quát về thực trạng gây hấn học đường trên thế giới.

Mặc dù hầu hết các trường học trên thế giới bằng cách này hay cách khác đều có những quy định cấm trừng phạt học sinh, tuy nhiên, tình trạng gây hấn học đường vẫn không ngừng gia tăng và đạt đến mức báo động cấp quốc gia. Ở Nhật Bản, báo cáo của chính phủ cho thấy tình hình bắt nạt hiện rất phổ biến trong trường học mà hầu hết học sinh từng trải qua – hoặc là nạn nhân hoặc là thủ phạm. Báo cáo cho biết tình trạng bắt nạt xảy ra hầu hết ở mọi học sinh bất kể thành phần gia đình xuất thân và đặc trưng cá nhân.

Ở Châu Âu, vấn đề ngăn chặn bạo lực học đường được quan tâm từ rất sớm. Hiện tượng bắt nạt học đường xảy ra thường xuyên ở trường tiểu học.

Ở Vương quốc Anh, một cuộc điều tra Chính phủ trong năm 1989 thấy rằng cứ 2/100 giáo viên đã có báo cáo về việc phải đối mặt với gây hấn thể chất...Trung bình một ngày các trường học ở Anh xảy ra khoảng 40 vụ gây gỗ buộc cảnh sát phải can thiệp.

Ở Đức, từ sau vụ tấn công ở thành phố Erfurt năm 2002, độ tuổi được phép sử dụng súng cho các mục đích giải trí, thể thao...tăng thêm 3 năm nữa, lên mức 21 tuổi. Các nhà sản xuất trò chơi máy tính cũng được yêu cầu giới hạn các nhóm tuổi cho mỗi trò chơi.

...Các chuyên gia tâm lý của Đức cho rằng, nguyên nhân là các em bị ức chế tâm lý do sức ép phải đạt kết quả cao trong học tập và phải tham gia một khối lượng lớn các hoạt động ngoại khóa.

Những nghiên cứu gần đây ở Mỹ cho thấy cứ 7 phút lại có một trẻ em bị bắt nạt. Cứ 4 trẻ lại có một trẻ thừa nhận đã bị bắt nạt. và cứ 5 trẻ, có một trẻ thừa nhận đã từng bắt nạt những trẻ khác.

Những tranh cãi xung quanh chủ đề trừng phạt trẻ em ở trường học luôn mang tính quốc tế. Ở Thụy Điển, người ta đã tranh luận một cách rộng rãi và sôi nổi về dự thảo luật cấm đánh đập trẻ em và nghiêm cấm cha mẹ lăng mạ hoặc ngược đãi dẫn đến mức trẻ rối loạn tinh thần. Trong khi đó, ở Hoa Kỳ, hiện nay mới chỉ có 8 bang ban hành luật tuyệt đối cấm trừng phạt thân thể trong trường học.

## II. Thực trạng gây hấn học đường ở Việt Nam.

### 1. Hiện tượng bắt nạt trong trường học.

Hiện tượng gây hấn học đường thường được nhìn nhận theo nghĩa bắt nạt học đường – một hình thức của gây hấn hay bạo lực ở trường học. Bắt nạt thể hiện ở 3 dạng hành vi lạm dụng, đó là: lạm dụng tâm lý, lạm dụng thể chất và lạm dụng lời nói. Trong bắt nạt, tính chất cưỡng chế, gây áp lực thể hiện qua các đặc điểm tâm lý sau:

1. Người có hành vi bắt nạt cố ý gây hại cho người bị bắt nạt.
2. Hành vi bắt nạt được lặp đi lặp lại, vì thế thường làm cho nạn nhân căng thẳng, lo âu, dẫn đến rối loạn tâm lý hoặc tự hủy hoại bản thân, hoặc trở thành kẻ gây hấn người khác.
3. Mỗi quan hệ giữa kẻ bắt nạt và người bị bắt nạt thể hiện ở sự chênh lệch về quyền lực. Trong đó, người bị bắt nạt thường khó có khả năng tự vệ.

### 2. Nghiên cứu về gây hấn học đường ở Việt Nam.

Hiện nay chưa có nghiên cứu chuyên sâu về hành vi gây hấn của thanh thiếu niên nói chung và trong môi trường học đường, mặc dù tình trạng bạo lực, gây hấn trong trường học giữa học sinh và học sinh với thầy cô giáo đã được báo chí phản ánh khá nhiều... Vì vậy gây hấn học đường vẫn còn đó.

#### 2.1. Chân dung bao quát về kẻ gây hấn và nạn nhân.

Trong nghiên cứu của chúng tôi, như đã nhắc tới ở chương II, cho thấy hiện tượng gây hấn học đường luôn bao gồm tối thiểu hai đối tượng cơ bản, đó là: người gây hấn (thủ phạm) và nạn nhân (người bị gây hấn, người bị bắt nạt).

Nạn nhân của bắt nạt học đường thường là một học sinh có xu hướng sống khép mình. Các em có ít bạn bè nên dễ trở thành nạn nhân của nạn bạo lực học đường... Tuy mô hình các thành phần tham gia khá phức tạp, nhưng chủ yếu có hai nhóm đối tượng chính tham gia vào hành vi gây hấn là thủ phạm – người đi gây hấn, và nạn nhân – người bị gây hấn. cả hai nhóm đối tượng này đều có những khó khăn tâm lý cần được giúp đỡ nhiều nhất.

Tại một số trường, các đại ca còn thành lập thành băng nhóm, trong cặp sách, ba lô còn thủ sẵn hung khí như dao, mã tấu, côn, kiếm, ống nước...

*“Học sinh bây giờ về nhà đồ đạc lắm lem, bố mẹ hỏi thì nói đánh nhau. Trong mắt học sinh bây giờ đánh nhau giống như một môn ngoại khóa chả có gì sợ mà che giấu gia đình. Cứ mỗi lần đi học bên cạnh việc soạn bài còn soạn thêm một khúc sắt để có cái mà đi đánh nhau. Trường nào cũng có những chuyện như thế cả.”*

Kẻ bắt nạt (và cả kẻ bị bắt nạt – nạn nhân) có xu hướng ít quý trọng bản thân mình hơn người khác. Kết quả là họ thường có hành vi gây hấn để xây dựng hình ảnh bản thân... Cuối cùng kẻ bắt nạt và cả kẻ bị bắt nạt tin rằng cách tốt nhất để đáp trả lại bắt nạt là gây hấn; Vì nghĩ rằng gây hấn với người khiêu khích mình sẽ lấy được sự tôn trọng của người khác và như thế họ cảm thấy tốt hơn (Ireland & Archer, 2002).

## 2.2. Đặc điểm tâm lý xã hội của học sinh thực hiện bắt nạt.

Người có tính cách bắt nạt thường là người độc đoán... Trong nghiên cứu của chúng tôi, giáo viên chủ nhiệm cho biết những điểm chung trong tính cách của các em học sinh hay gây hấn là thích được khẳng định bản thân, thích mình trở nên nổi bật... Về tính cách, các em thường đua đòi, chạy theo vật chất, thích làm người lớn, thích học tập những nhân vật anh hùng trong phim hành động. Các em cũng là những đứa trẻ có đặc tính bốc đồng, thống trị, thiếu sự cảm thông, muốn trở thành trung tâm gây sự chú ý, có những thái độ không lành mạnh về bạo lực.

## 2.3. Đặc điểm tâm lý – xã hội của học sinh bị gây hấn.

Thông thường những em là nạn nhân của tình trạng gây hấn trong trường học là những em yếu đuối về thể chất, rụt rè, nhút nhát, không có kỹ năng giao tiếp hay kết bạn nên ít bạn bè...

Địa điểm nơi các hành vi gây hấn học đường có thể là những nơi trong trường học: sân trường, toilet, phòng thể dục... hoặc cũng có thể là những địa điểm ngoài trường học như cổng trường, để tránh bị nhà trường kỷ luật.

...Nói xấu là một hình thức gây hấn mà các em học sinh thường gặp nhiều nhất với tỷ lệ 78.1 % học sinh thường xuyên bị bạn nói xấu sau lưng hoặc dựng chuyện.

Với sự phát triển của công nghệ viễn thông, nạn “khủng bố” qua điện thoại di động và Internet cũng gia tăng. Tại Mỹ, nghiên cứu của Hội đồng phòng chống tội phạm quốc gia (NCPC) khẳng định 43 % học sinh cả nam lẫn nữ thuộc độ tuổi từ 13 – 17 tuổi từng bị dọa nạt hoặc chế giễu trên Internet.

## 2.4. Khác biệt giới trong hành vi gây hấn.

Qua những phỏng vấn đã thực hiện, giáo viên và học sinh cho biết tình trạng học sinh nữ gây hấn, sử dụng bạo lực giờ không còn là hiện tượng hiếm trong các trường phổ thông. Nữ sinh được nhận xét là cũng quậy phá, ghê gớm như nam sinh.

Khác với học sinh nam, học sinh nữ thường không sử dụng phương tiện nào khi đánh nhau, nhưng các em có hành vi nhục mạ hoặc túm tóc, cào

cầu, xé áo đối phương...Những hành vi trên có thể ít gây hại về mặt thể chất nhưng lại gây nên những tổn thương về tâm lý, tinh thần...

### 3. Hậu quả của hành vi gây hấn đối với học sinh.

#### 3.1. Những tổn thương về sức khỏe, thể chất.

Qua nhiều công trình nghiên cứu, các nhà khoa học thuộc trường Y tế Cộng đồng Harvard (Mỹ) đã đưa ra kết luận rằng những người có tính cách hay gây hấn và cả nạn nhân của tình trạng bị gây hấn thường phải trải nghiệm những cảm xúc âm tính như: giận dữ, thù địch...những cảm xúc tiêu cực này sẽ đẩy con người vào nguy cơ cao mắc chứng tim mạch và làm giảm tính hiệu quả của hệ miễn dịch trong cơ thể. Sự tức giận được cơ thể “hormone hóa” qua việc tiết ra một lượng lớn cortisol, adrenalin vào máu...gây mệt mỏi, căng thẳng, kiệt quệ...

#### 3.2. Những tổn thương về tâm lý.

Với những em đi gây hấn, một số nhận ra lỗi lầm của mình, ý thức được về hậu quả mình gây ra, các em cảm thấy xấu hổ với thầy cô, bạn bè, ngại ngần tham gia vào hoạt động tập thể; hành vi gây hấn của các em cũng làm các bạn bè xa lánh, không muốn chơi cùng. Cá biệt, có những em vẫn không ý thức được hậu quả do mình gây ra thì vẫn nhõn nhợ, tiếp tục có hành vi vi phạm tiếp.

Đối với nạn nhân, nếu không được chuẩn bị tinh thần để chống lại kẻ hay gây hấn với mình, các em thường dùng các phương án tiêu cực như bỏ học, giả vờ ốm, điểm số học tập sút kém và sống thu mình.

#### 3.3. Ngăn chặn nạn gây hấn học đường.

G.K.Chesterton nói về gây hấn cho rằng: *Vấn đề không phải là chúng ta không thể tìm ra giải pháp mà ở chỗ chúng ta không nhìn ra bản chất của sự việc.*

Đối với tệ bắt nạt học đường, có những nguyên nhân mang tính gốc rễ xã hội và để loại trừ hoàn toàn tệ nạn này trong trường học là rất khó. Vấn đề là cần tăng cường mối quan hệ gia đình, cộng đồng, nhà trường và xã hội trong việc giáo dục ngăn chặn sự manh nha của hành vi bắt nạt trước khi nó gây ra bi kịch.

### III. Một số câu chuyện bạo lực học đường đáng tải qua mạng.

#### 1. Sốc vì video một nhóm học sinh đánh bạn học tới chết.

Đoạn video quay bằng điện thoại về cuộc “hành quyết” cậu học sinh danh dự 16 tuổi D.A., của trường Trung học Fenger, Chicago, Mỹ, đã xuất hiện trên khắp các hãng tin địa phương. Hơn 30 học sinh đã bị giết hại trong năm học vừa qua, và dự tính con số này trong năm nay còn tăng...

#### 2. Thiện, ác và học làm người có ích.

Một trong những lý giải được đưa ra về hiện trạng bạo lực học đường là một phần do các em học sinh thiếu kỹ năng sống, thiếu năng lực xác định giá trị,...

#### 3. Những kiểu “đánh ghen” của học sinh phổ thông.

Với một số teen girl “cá tính”, nếu một ai đó “dám” cướp lấy tình yêu của mình thì các bạn ấy không hề ngần ngại trong chuyện “Đánh toi bởi con nhỏ đó cho tao, cái tội dám cướp người yêu của chị mày hả?”.

Khi phát hiện ra sự việc, những em học sinh này có thể kéo cả nhóm bạn đi đánh “hội đồng”, hoặc đánh ghen âm thầm. Có những trường hợp người bị đánh ghen hoàn toàn vô tội và đôi khi bị chặn đánh mà còn không biết tại sao mình bị đánh.

4. Nữ sinh đánh nhau trong WC.

5. Bạo lực học đường.

Bạo lực học đường là chuyện nghiêm trọng và nan giải, nhưng đôi khi nảy sinh với những lý do rất băng quơ, “củ chuối”: Những mà chào đón học sinh mới nhập trường như bắt lau sàn, làm vệ sinh chỗ ngồi cho các đại ca...

*Xin lỗi:* hiện tượng các học sinh cá biệt thường chặn đường bắt các “nạn nhân” phải nộp tiền...

*Tẩy chay, Đánh ghen...*

6. Một số câu chuyện giáo viên bạo lực với học sinh.

7. Bảo mẫu bạt tai, chửi thề, bắt trẻ ăn lại đồ ối.

8. Lãnh đạo bàn về vấn đề bạo lực “càn quét” cổng trường học.

9. Hạ lương cô giáo đánh 6 học sinh.

10. Bàn luận về việc “bó tay” trước nạn bạo lực với học trò.

Đã có nhiều bài viết của các tác giả về việc bắt lực trước nạn bạo lực với học trò. Theo phó cục trưởng Cục Nhà giáo (Bộ GD – ĐT) Trương Đình Mậu thì: không thể nói là các vụ việc bạo lực gần đây mới nở rộ. Do hiện nay, khi báo chí và các loại hình thông tin mạng phát triển, dân trí được nâng lên, nên số vụ bạo lực “được” phát hiện nhiều hơn.

Các hình thức xử lý kỷ luật giáo viên vi phạm đạo đức thường không được xử lý theo quy định “cứng” nào mà chủ yếu xử lý theo hình thức “nóng”.

Sự lúng túng trong việc giải quyết tình trạng bạo lực học đường là do khi văn bản, quy định của Bộ ban hành luôn “chậm chân” sau tiêu cực.

Liệu đến nay (2010) chúng ta đã có chuẩn mực về sự trừng phạt học sinh dành cho cả giáo viên và học sinh?